CO-MANAGEMENT
Ühise vastutuse nimel!

Co-management: Teel koostöö poole

Teooria ja praktika
KÄSIRAAMAT

Autorid: Taisi Valdlo ja Vassili Golikov
Toimetanud: Triin Sild
Kujundanud: Heigo Kütt
Trükkinud: Ecoprint AS

Raamat on koostatud projekti "*Co-management*" raames.

Raamatu koostamist rahastas Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

Raamatus esitatud info kajastab Sillamäe Lastekaitse Ühingu ja Peace Child Eesti seisukohti, Kodanikuühiskonna Sihtkapital ei ole vastutav avaldatud teabe kasutamisest tulenevate tagajärgede eest.

Projekti veebileht: http://co-management.sscw.ee

Autoriõigus: Sillamäe Lastekaitse Ühing ja Peace Child Eesti 2012

ISBN 978-9949-9288-0-4(trükis)
ISBN 978-9949-9288-1-1 (DVD)
ISBN 978-9949-9288-2-8 (pdf)

SISUKORD

TERVITUSSÕNAD 4

SISSEJUHATUS 5

KES ME OLEME? 7

DEFINITSIOONID 8

CO-MANAGEMENT 9

Co-management-teooria ja metoodika elluviimise 10-astmeline protsess: 11

ELULISED LOOD KOOSTÖÖST EESTIST 16

NOORTE JA KOHALIKU OMAVALITSUSE KOOSTÖÖ EESTIS 19

Noorte osalus 20

Olukord Ida-Virumaal 22

IDA-VIRUMAA *CO-MANAGEMENT* STRATEEGIA 2012 - 2015 24

Strateegia 24

PRAKTILISED HARJUTUSED 29

KASUTATUD KIRJANDUS 31

TERVITUSSÕNAD

Oluline on küsida endalt, kas me väärtustame haritud olemist ja teadlikkust kultuuridest ning enesetäiendamist. Või otsustame olla laisad ja lasta elul minna nii nagu ta on. Igaüks tunneb vahel rahulolematust oma eluga. Meie oma organisatsiooniga oleme otsustanud ise oma ümbruskonna muutmise eest vastustust võtta ja kutsume ka teisi üles oma initsiatiive ellu viima. **Sellel aastal oleme vastu võtnud noorte osaluse edendamise väljakutse.** Kerge on olla naiivne ja jaanalinnuna peita oma pea liiva alla. Elu on täis keerulisi väljakutseid aga nende vastu võtmine aitab näha elu uuest vaatenurgast ja leida uusi ning efektiivseid lahendusi probleemidele.

Üks hea võimalus selleks on mittetulundusühingute tegevuses osalemine. Meie projektides ja programmidesse on kõik oodatud – oluline on ainult soov!

Ernest Hemingway kirjutas: "**Aeg - see on kõik mis meil on**." Aeg ei oota, kasuta seda targasti!

Lugupidamisega,

Irina Golikova
Asutaja ja juhatuse liige
Sillamäe Lastekaitse Ühing

SISSEJUHATUS

Sillamäe Lastekaitse Ühing viis läbi 2011 aasta märtsistkuni 2012 aasta märtsini Ida-Virumaa piires projekti, pealkirjaga „*Co-management*“, mis sai toetuse Kodanikuühiskonna Sihtkapitalilt. *Co-management* on inglise keelne sõna, mis otsetõlkes tähendab kaasjuhtimist ja sümboliseerib võrdsel vastutusel põhinevat koostööd noorte ja vanemate vahel. See teooria on rakendatav väga erinevates valdkondades: kodus, koolis kui ka mujal. Projektkeskendus eelkõige noorte ja kohaliku omavalitsuse vahelise koostöö edendamisele Ida-Virumaal ning selle teooriaga kõige efektiivsemate lahenduste otsimisele. *Co-management* projekti peaeesmärgiks oli edendada dialoogi noorte ja kohalike omavalitsusüksuste vahel ning motiveerida noori huvi tundma ja osalema omavalitsuste tegevuses. Oluline on, et eesmärk oli mõelda võimalikult laialt, kaasates mitte ainult noorte osaluskogude teema, vaid ka muud tegurid, mis mõjutavad noorte ühiskondliku aktiivsust.

Projekti põhitöö toimus koos partneritega Jõhvi ja Vaivara vallas ning Kiviõli linnas, kus viisime läbi kodanikuhariduse seminare, dialoogisessioone ja ümarlaudu dialoogi ning koostöö edendamiseks. Oleme teadlikud, et selliste ajaliselt ja ressursiliselt piiratud projektide kaudu on keeruline ellu viia mahukaid muutusi. Projektimeeskonna eesmärgiks oli eelkõige tutvustada *co*-management'i ideed ja edendada sellist mõtteviisi, mis aitaks kaasa efektiivsemate lahenduste leidmisele.

Antud käsiraamatus on leitav ülevaade *co-management*'i teooriast ja metoodikast, hetkeolukorrast Eestis ning projekti raames välja töötatud strateegilistest lahendustest, mis avaldatakse ka eraldi dokumendina pealkirjaga „*Co-management* strateegia Ida-Virumaal 2012-2015“.

Sillamäe Lastekaitse Ühing ja projektimeeskond soovivad tänada selle projekti raames *co-management'i* idee ja metoodika levikule kaasaaitamise eest:

RAHASTAJAD: **Kodanikuühiskonna Sihtkapital ja Kiviõli Linnavalitsus**

TOETAJAD: Vaivara Vallavalitsus, Jõhvi Vallavalitsus ja Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit, Peace Child Eesti, Kogukonna Arengu Ühing, Eesti Noorteühenduse Liit, Lastekaitse Liit, Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu tegevdirektor Urve Erikson, Liina Rüütel osaluskogude koordinaator, Kiviõli Venegümnaasiumi direktor Arne Piirimägi, Sinimäe Põhikooli direktor Evald Teetlok, vabatahtlikud Merike Valdlo, Diana Hamdamova, Anton Reingoldt ja eriti Dmitry Lobanov Aspire Studiost.

KOOLID: Kiviõli Vene Gümnaasium, Kiviõli I Keskkool, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Jõhvi Vene Gümnaasium. Jõhvi Gümnaasium, Kohtla-Järve Ühisgümnaasium, Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium ja Sinimäe Põhikool.

SPONSORID: Tallink, Toila Spa Hotell, Maidla Mõis, Jõhvi Kontserdimaja, Webgate ja teised.

ERITI TÄNAME: Kodanikuühiskonna Sihtkapitali juhataja **Agu Laius**, Kiviõli Linnapea **Dmitri Dmitrijev**

Sillamäe Lastekaitse Ühing
~Sillamäe Society For Child Welfare~

Sillamäe Lastekaitse Ühing (SLÜ) on avalikes huvides tegutsev mittetulundusühing, mis loodi 8.12.1989. SLÜ on oma pikaajalise ajaloo jooksul töötanud aktiivselt selle nimel, et kujundada oma ümbruskonnast laste- ja noortesõbralik keskkond. Aastast aastasse laiendame oma tegevuste ulatust ja käsitlevate teemade hulka, et luua laiapõhjalisi ning ühiskonnas märkimisväärseid ettevõtmisi. Tänaseks on SLÜ teinud ja toetanud rohkem kui 75 projekti oma maakonnas, riigis ning üha enam ka rahvusvahelisel tasandil.

Missioon: kaitsta laste õigusi ja võimestada noori

Visioon: õiglane ja teineteisega arvestav ühiskond, kus nii lapsi kui noori koheldakse kui täisväärtuslikke inimesi

Sillamäe Lastekaitse Ühingul on käimas järgmised programmid**:**

- **Aktiivse kodaniku programm**
- **Soolise võrdõiguslikkuse programm**
- **Lõimumise programm**
- **Noorte osaluse ja co-managemendi programm**
- **Jätkusuutliku arengu programm**
- **Vabatahtliku tegevuse arengu programm**
- **Laste õiguste programm**
- **Laste ja perekeskus „Märka last“ Sillamäel – käigushoidmine ja arendamine**

SLÜ tegutseb koostöös partnerite/huvigruppidega nagu Eesti Vabariigi Valitsus, Euroopa Komisjon, Euroopa Nõukogu, Araabia Liiga, ÜRO Agentuurid, riiklikud ja rahvusvahelised fondid. Rohkem informatsiooni saadaval ametlikul veebilehel www.sscw.ee

DEFINITSIOONID

Järgnevalt on toodud raamatus kasutatavad kõige olulisemad mõisted:

NOORED: Raamat käsitleb noori vastavalt Eesti seadustele, ehk siis noor inimene on vanuses 7 – 26 eluaastat. Kui räägime noortest siis mõtleme kodanikke nooremaid kui 26 eluaastat.

VANEMAD: Kodanikud, kes on vanemad kui 26. Kasutame sõna vanemad ja mitte täiskasvanud, sest juriidilised täiskasvanud on vanemad kui 18 aga osa neist on endiselt noored inimesed

NOORTE OSALUS: Noorte aktiivne osalemine ühiskonnas, mis võimaldab noortel avaldada oma muresid, soove ja arvamusi.

CO-MANAGEMENT: Juhtimisprotseduur, kus noored ja vanemad jagavad võrdselt vastutust ja otsustusvõimet ettevõtmise või projekti kõikides külgedes.

Co-management kui kaasjuhtimissüsteem on Euroopa Nõukogu poolt välja töötatud noorte otsustusprotsessi kaasamise süsteem. Nende nägemuse järgi on moodustatud neli erinevat struktuuriüksust, mille raames noorteorganisatsioonide esindajad osalevad komiteedes koos Euroopa Nõukogu ja valitsusinstitutsioonide esindajatega, et ühiselt välja töötada noorte sektori prioriteedid ning esitada ettepanekuid noori puudutavate programmide ja nende rahastuse kohta ning vastu võtta kollektiivseid otsuseid. Euroopa Nõukogu nägemuse järgi suhtub selline formaat tõsiselt noortesse, nende muredesse ja nende võimesse võtta vastu otsuseid ja vastutust. Olulise tähelepanekuna tuleb välja tuua, et neid ettepanekuid viiakse ka ellu.

N-ö noorte ja vanematega „kaasjuhtides“ ühiskondlike projekte ja noori puudutavaid ettevõtmisi saab parandada nende projektide ja ettevõtmiste efektiivsust, vähendada põlvkondadevahelisi erinevusi ja kinnitada tihti öeldud aga harvem **reaalselt kasutatud põhimõtet, et noored on tänased, mitte homsed kodanikud.**

Noored ja vanemad

Soovime näidata vanematele (ehk siis vanemale põlvkonnale), et hoolimata sellest, et enamus meediat näitab noori negatiivses valguses, on noored õige toetuse ja informatsiooniga väga vastutustundlikud ning võimelised olema ühiskondlikult väga kasulikud. Noored toovad kaasa oma loovuse ja ideed, samuti on nii mitmelgi väga arenenud tehnilised oskused infotehnoloogias, kommunikatsioonis ja mujal. Neil on olemas ka parem arusaam sellest, mis toimib nende endasugustele noortele. See informatsioon on hädavajalik noortele poliitikat ja projekte planeerides. Seetõttu on oluline julgustada vanemaid tooma noori ühise laua taha.

Co-management pakub noortele omakorda võimalust õppida – jälgida kuidas institutsioonid toimivad, välja mõelda kuidas nad saaks veelgi paremini toimida ning ka nende ideid võetakse kuulda ja viiakse ellu. Sellistest kogemustest saavad noored palju õppida, kuid peab meeles pidama, et n-ö kaasjuhtimine teeb noored võrdselt vastutavaks õnnestumise ja ebaõnnestumise eest, mis nõuab julgust ja pühendumist.

Kus on metoodika kasutatav?

- Perekond.
- Noortegrupid
- Koolid/Ülikoolid
- Koostöös politseivõimudega
- Koostöö tervisevaldkonnas
- Kohalik omavalitsus
- Riigivalitsus
- Mittetulundussektor
- Ärisektor
- Globaalsel tasandil

Tee edasi

Ei tohi unustada, et *Co-management* on kontseptsioon, mis on veel lapsekingades. See on pidev protsess, tee mida proovida. See on eksperiment, mis nõuab suurt usaldust ja pühendumust kõigilt osapooltelt.

Co-management-teooria ja metoodika elluviimise 10-astmeline protsess:

Co-management'i teooria põhineb hüpoteesil, mille kohaselt viis mõõta efektiivset noorte osalust, on jälgida, mil määral noored tunnevad tehtu üle omanditunnet ja võrdväärselt, mil määral vanemad on rahul noorte panusega. *Co-management* ei ole ainult teoreetiline mõiste vaid praktiline metodoloogia, mis aitab motiveerida noori ühiskonnast osa võtma ja võimendab ka vanemate loovust ja energiat, et saavutada rohkem kui see üksi oleks võimalik olnud.

Välja on töötatud 10-astmeline protsess, mille eesmärk on lihtsustada selle metoodika reaalset rakendamist. Peab aga mainima, et nende astmete eesmärk on siiski pakkuda raamistikku planeerimiseks ja aruteluks. Reaalse töö käigus võivad mõned astmed ära jääda või mõned hoopis juurde tulla, vastavalt oma võimalustele. Samas rõhutame, et nii mõnedki neist sammudest nagu näiteks mõistmise memorandumi sõlmimine ja koolituse läbiviimine võivad osutuda projekti õnnestumise määravaks teguriks.

Co-management on metoodika, mille elluviimine ei ole lihtne, seda eriti organisatsioonidele ja institutsioonidele, kes on harjunud kontrollima olukorda ja ise vastu võtma otsuseid. Pidades meeles neid lihtsaid juhiseid saate teha tõeliseid edusamme.

CO- MANAGEMENTI 10 SAMMU:

1. Juurdepääsu võimaldamine.

Olenemata sellest, kas tegemist on näiteks linnapeaga, kes soovib noori oma tegemistesse kaasata, või noorega, kes unistab linnavalitsuse abiga oma kogukonna elu paremaks muuta — julgus tuleb võtta kokku ja astuda esimene samm! Otsida võimalust üksteisega suhelda. Võimalik, et teine pool on tegelikult juba huvitatud koostööst, kuid ei ole osanud ise läheneda. Esimene samm seab tooni kogu protsessile. Tähtis on pidada meeles märksõnu austus, usaldus, avatus ja sõbralikkus.

2. Sõnastada ühised eesmärgid ja ootused.

Tuleb olla valmis, et vanemate ja noorte nägemus koosjuhtimisest ja eesmärkidest võib erineda. Seega võiks võtta aega üksteist kuulata ja ühiseid eesmärke kaardistada. Selles sammus on ka oluline ületada eelarvamusi ja stereotüüpe, mis noortel ja vanematel teineteisest on. Peaks jälgima ka demokraatia printsiipi, mis tagab kõigi häälte kuulda võtmise. Arutelud peavad olema kaasavad ja otsest osavõtmist võimaldavad. Alustamiseks on hea ajurünnaku läbiviimine ja sealt tulnud ideede põhjal konsensuse loomine. Optimaalsem variant on välja töötada kolm selget eesmärki.

3. Jagada vastutus võrdselt ja leppida kokku põhieesmärkides.

Nii tunneksid kõik tiimikaaslased end võrdselt vastutavana projekti eduka õnnestumise eest, mis tagab ka nii noorte kui vanemate parema motiveerituse ning seega ka parema töökliima. Selle sammu eesmärk on panna paika edasise tegevuse põhimõtteline raamistiktagades, et kõik projektist osavõtjad on samal lainepikkusel. Kokku lepitud tegutsemise põhimõtetega peavad nõustuma kõik osavõtjad. Põhimõtete täpne sisu on iga konkreetse grupi pädevus, neid eelnevalt ette kirjutada ei ole võimalik.

Mõtle reeglite seadmisel järgmistele punktidele:

» Võta omaks jagatud vastutus
» Austa demokraatlike printsiipe
» Austa tingimusteta kõiki partnereid

» Loo turvaline keskkond – jälgi ka keelekasutust
» Kontrolli ootusi
» Jaga informatsiooni selgel viisil
» Toeta ja aita
» Anna aega ka noortel ja vanematel omakeskis arutada
» Indentifitseeri, mis on kindlasti arutluse alt väljas, kui keegi meeskonnliikmetest avaldab selleks soovi.

4. Projekti kavandamine.

Kohandada tööprogramm põhireegleid arvestades ja olemasolevad ressursid vastavale meeskonnale. See on samm, kus on vaja mõelda ka eelarvele. Kõik kulud tuleks hoida realistlikud aga võimalikult väiksed ning neist igaüks kirja panna. Planeerida vastavalt sellele, kui palju on võimalik antud tegevuse jaoks raha koguda, mis võib vägagi erineda. Luua projektile selge ja praktiline juhtimisstruktuur - milliseid ülesandeid on vaja täita projekti elluviimiseks. Alles seejärel määrata igale kohale täitja. Kui on ühele kohalerohkem kanditaate, tuleks viia läbi demokraatia printsiipi järgides hääletus. Võib juhtuda, et mõnda oskust, mida projekti elluviimiseks vaja, ei ole meeskonnas ja seda tuleb otsida väljaspoolt. See on ka samm, kus paika seada esialgne ajagraafik, ehk kui palju aega võiks iga ülesande täitmiseks minna ning mis on projekti reaalne lõpptähtaeg. Ajagraafik võib küll töö käigus muutuda, kuid edukas projekt peab olema ajaliselt piiratud.

5. Mõistmise memorandum.

Koguda kokku kõik punktid, milles on siiani jõutud ühisele arvamusele, ja koguda kõikidelt meeskonnaliikmetelt (nii vanadelt kui noortelt) allkiri, mis kinnitab nende nõusolekut. Miski pole ärritavam noortevolikogudele või teistele sarnastele organitele, kui nad kohtuvad vanemate ja ametnikega, neid kuulatakse ära ja kinnitatakse, et ettepanekud viiakse ellu, kuid reaalselt midagi ei toimu. Mõistmise memorandum noorte ja vanemate vahel aitab seda ära hoida.

Üldjoontes, võiks antud dokument sisaldada järgnevaid punkte:

» Eesmärgid
» Tegutsemise põhimõtted
» Projekti lühiülevaade
» Meeskonnaliikmed ja nende ülesanded
» Ajagraafik
» Eelarve
» Kes kui üldse, saab tehtud töö eest tasu ja kui palju
» Konfliktilahendamise mehhanismid
» Riskianalüüs

6. Õppetreening kogu meeskonnale.

Korraldada õppetreeninguid, mis kestavad terve päeva. Garanteerida kõigi (nii noorte kui vanade) liikmete kohalolu. Igale liikmele tuleb tutvustada projekti põhireegleid ja viia läbi erinevaid rollimänge, improvisatsioone ja simulatsioone, mis puudutavad kõiki antud protsessi etappe, näiteks teemal: kuidas pöörduda tiimikaaslaste poole kõikvõimalike kriisisituatsioonide ja äparduste korral. Soovi korral võib palgata professionaalse treeneri või viia ellu koolituskava ühiselt noorte ja vanemate vahel.

7. Seire enne tegutsemist.

Enne kui tegevusse tormata, tuleb maha istuda ja vaadata üle läbikäidud sammud, et iga meeskonnaliige oleks kindel projekti eesmärgistatuses. Peab jõudma olukorrani, kus kaasatud noored tunnevad end projekti kaasjuhtidena ja vanad tunnevad noorte panusest rahulolu.

Küsida endalt kontrolliks:

» Kas noored olid motiveeritud initsiatiivi alguses?
» Aga täiskasvanud?
» Kas eesmärgid ja plaan pandi kokku ühiselt?
» Kas on paika pandud jagatud omand ja vastutus?
» Kas olete paika pannud raamistiku?

» Kas disainisite projekti koos?
» Kas panite koos paika tööplaani, eelarve jm?
» Kas olete pannud paika töörollid kõigile?
» Kas sõlmisite lepingu?

8. Tähelepanu! Valmis olla! Läks!

Meeles tuleb hoida õppetreeningul kogetut ja mitte unustada, et kõik on võrdväärsed partnerid! Mitte üle pingutada, jätta aega analüüsiks ja tagasivaadeteks ning kiita meeskonnaliikmeid pidevalt tehtud töö eest. Iga kavapunkt tuleb lõpetada enne järgmise juurde liikumist. Mitte unustada paberitööd korras hoidmast ja järgida raamatupidamist ning aruandlust.

9. Hindamine.

Hinnatakse projekti efektiivsust, mis muudab tulevikus sarnaste projektide kavandamiselihtsamaks . Pikema projekti puhul võib teha ka ajagraafiku keskel põhjalikuma hindamise, et tagada protsessi efektiivsus. Põhimõtteliselt tuleks hinnata seda, kas ootused vastasid tulemustele. Ideaalvariandis oleks hindamine nii sisene kui väline. Hinnang ei tohi jääda riiulile seisma, võta järeldused arvesse ja edasise tegevuse aluseks. Eriti kui tegemist on olnud eduka projektiga ja enamus osalejaid on jäänud protsessiga rahule ja on näha entusiasmi edasiseks koostööks .

10. Tunnustamine ja tähistamine.

Kui noortel ja vanadel on õnnestunud hakkama saada igati vaeva väärt projektiga ja saavutada ühised eemärgid, on aeg üksteist tunnustada ja kordaminekut tähistada! Peamine mõte on igat osalejate tunnustada, öelda aitäh tehtud töö eest ja luua meeskonnavaimu edasiste tegevuste jaoks. Kuidas tähistada, on iga meeskonna otsustada kuid ka siin peaks kindlasti otsuse vastu võtma ühiselt. Ning mitte unustada ka jagada oma kordaminekuid, et kõiki meid aidata - anda teada meediale tulemustest, avaldada veebilehel ja muud sellist.

Enne Eesti olukorra põhjalikumat ülevaadet soovime siinkohal välja tuua paar elulist näidet, kuidas ja miks kaasata noori otsustusprotsessidesse. Need ei ole kindlasti mitte konkreetsed juhised ega ka võib-olla parimad lood ja näited mida välja saaks tuua, aga nad pakuvad esmast nägemust, millest me *co-management*'i puhul üldse räägime.

Mis on Eesti Noorteühenduste Liit?

Eesti Noorteühenduste Liit (ENL) on katusorganisatsioon, mis ühendab hetkel 63 Eestis tegutsevat noorteühendust, koondades ühtlasi ka Eestis tegutsevaid osaluskogusid, kes on ENLi vastutusalas juba 2008.aastast.

ENL usub, et iga tee saab alguse unistusest. Meie unistame tugevatest ja teovõimelistest noorteorganisatsioonidest. Näeme palju tegusaid noori, kes mõjutavad ja muudavad ühiskonda paremuse suunas. ENLi peamisteks eesmärkideks on pakkuda noorteorganisatsioonidele eestkostet, kujundada noori toetavat ühiskondlikku arvamust ja seadusandlikku keskkonda, esindada liikmete noortepoliitilisi huve Eestis ja rahvusvahelisel tasandil ning soodustada noorte aktiivset osalust ühiskonnas.

ENLi kaudu saavad liikmesorganisatsioonid võimaluse ühtselt ja ühiselt enda arvamust kujundada ja välja öelda, lisaks pakub ENL laialdast kontaktipagasit ning võimalust jagada omavahel kogemusi ja toimivaid praktikaid. Oleme võtnud oma vastutusalasse noorte arvamuse avaldamise eelkõige riiklikul tasandil, tutvustades oma ettepanekuid nii Haridus- ja Teadusministeeriumile kui ka väiksematele institutsioonidele, läbi ENLi saavad noored enda tegevust veelgi efektiivsemaks muuta ning nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil noorte elu mõjutada ning parandada.

Vana tõde, **ühtsuses peitub jõud** on meie puhul kontekstis **ENL toob kokku noored, kes tegutsevad erinevates noorteorganisatsioonides ning pakub neile koostööpunkte ja arenguvõimalusi.**

Soovitame ENLi poole alati pöörduda. Isegi siis, kui teil hetkel veel osaluskogu veel ei ole, kuid on tekkinud kodukohta mõni noorteaktiiv, kes soovib enda tegevust laialdasemaks ja mõjukamaks muuta.

ENL-i osaluskogude projekt on paljudes omavalitsustes loonud või kaasa aidanud noortevolikogude loomisele, mis on loonud hea pinnase kohalikele omavalitsustele noorte kaasamiseks ning noortega arvestamiseks.

Kui on küsimusi Eesti Noorteühenduste Liidule, siis kirjutage meile: enl@enl.ee või tulge Tallinnasse külla – Estonia pst 5a.

Liina Rüütel,
Eesti Noorteühenduste Liit
liina.ryytel@enl.ee

Tallinna Noortevolikogu „Jagatud tort on magusam“

Kujutame ette endale olukorda, et teil on olemas suur kreemitort, mis on nii suur ja magus, et ise ei jaksa te seda ära süüa, isegi kui tahaksite. Samas on teil mure - te lemmik šokolaadipuru ja metspähkleid seal sees ei ole, sest need asuvad teie noorema venna käes. Lahendus on lihtne: torti on vaja jagada noorema vennaga. Siis saate lisandid, mida soovisite. Võimuga on sama lugu.

Võim riigis ja kohalikus omavalitsuses kuulub poliitikutele ja valitavatele organitele. Nad saaksid proovida kogu võimu alla neelata ja võimul olla üksi, aga saaksid ka seda jagada teistega, et võim ei oleks nagu kivi kaela peal koormaks. Selle jaoks ei ole vaja ära anda kõige magusamat torditükki, piisab erinevate gruppide kaasamisest erinevate probleemide arutlemiseks. Tallinna linnavalitsus kaasab noori inimesi erinevate küsimuste lahendamiseks näiteks noortekeskuste tuleviku kohta, koolisüsteemi korraldamise kohta, tänavakultuuri probleemide lahendamiseks. Täiesti õige on see kui võim lähtub kapitalistlikust printsiibist – klient on kuningas. Sellisel juhul on klient noor ja linnavalitsus teenusepakkuja. Mitte ilma asjata ei nimetata ametnikke avaliku teenuse pakkujateks. Sellele lisaks saavad poliitikud olla kindlad, et noored ei taha ainult õigusi vaid kohustusi, noored tahavad jagada vastutust.

Eestis on peamisi probleeme see, et inimesed lahkuvad riigist ja ei näe Eestit oma koduna ning ei seo tulevikku Eestiga. Kui noortele anda vastutust oma ümbruskonna, kodumaa, eest, siis on noortel rohkem põhjust jääda Eestisse. Tahame elada sellises riigis, mis usub meisse ja austab meid. Kõige õigem viis seda näidata on jagada võimu noortega läbi kaasjuhtimise või co-*management*'i. Võib-olla on siin tegu tordiga, aga samal ajal ka igavese valitsuse põhimõttega: jaga ja valitse.

Vladimir Svet,
Tallinna Noortevolikogu esimees
svet.vladimir@gmail.com

NOORTE JA KOHALIKU OMAVALITSUSE KOOSTÖÖ EESTIS

Noorsootöö seaduse järgi peetakse Eestis noorteks 7–26aastaseid (Euroopa tasandil kuni 30–aastaseid) isikuid. 2010. a 1. jaanuari seisuga elas Eestis 330 155 noort. See on suur osakaal Eesti ühiskonnast. Noored on oluline ühiskonnajõud, mida tihti ei osata kasutada või ei tea noored ise kuidas või miks osaleda.

Noorte osaluse tähtsus on pidevalt tõusnud, seda eriti kohaliku omavalitsuse tasandil noortevolikogude kaudu ning maakonna tasandil noortekogude kaudu. Ka sellel aastal on Eesti Noorteühenduste Liidu kaudu 26 omavalitsuse juurde loodud uued noortevolikogud. Samas on keeruline leida informatsiooni noortekogude ja noortevolikogude olemuse ja tegevuse kohta. Eelkõige kui palju on sõnaõigust noortel, kui palju nende arvamusega arvestatakse ja kas nende ettepanekuid ka ellu viiakse või vähemasti püütakse seda teha. Samuti on vastavatesse volikogudesse kaasatud parteipoliitika esindajad, kuid parteipoliitika on suunatud osalusvorm, mis ei kajasta tingimata noorte endi vaateid.

Noorte osalus

Tulles tagasi termini noorte osalus juurde, siis mida see üldse tähendab? "Noorte osalus on noorte inimeste aktiivne või passiivne sekkumine ühiskonna protsessidesse, nende mõju ühiskonnas vastu võetavatele otsustele", ütleb Noorsootöö strateegia 2006-2013. ükskõik, kas kodus, koolis, kodulinnas või -vallas, maakonnas ning ka kogu Eestis, Euroopas ja miks mitte üle maailma. Aktiivse osaluse puhul teevad noored ise otsuseid ja pakuvad lahendusi – näiteks kirjutavad projekte. Passiivse osaluse käigus osaletakse aga ühiskonna poolt pakutavates tegevustes näiteks noortekeskuse poolt korraldatud ürituses.

Noorte osalust on vaja selleks, et nad saaksid end kuuldavaks teha. Eesti noored saavad otsuste mõjutamises kaasa lüüa, tegutsedes kohalikes noortevolikogudes, maakondlikes noortekogudes, erinevates riigi ja omavalitsuse nõuandvates kogudes (nt Noortepoliitika Nõukogu, Tallinna Noorte Nõukogu, Õppurite Nõukoda jt), eestkosteorganisatsioonides (nt Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Eesti Õpilasesinduste Liit), õpilas- ja üliõpilasesindustes, noorteorganisatsioonides ja mujal.

Noorte osaluskogud

Kohalikud omavalitsused ja maavalitsused on noortele kõige lähemal asuvad osalemise tasandid, mistõttu on neil ka suur roll noorte osaluses. Noori kaasates tagab võim olukorra, kus noored ainult ei kuule ega õpi demokraatiat ja kodanikuks olemist, vaid neil on reaalne võimalus tunda end ühiskonna täisväärtusliku liikmena. Aktiivsete noorte kaasamisest võidab kogu kohalik kogukond, sest kui noored räägivad kaasa oma tuleviku kujundamises ja nende mõtteid peetakse oluliseks, jäävad nad oma kodukohaga seotuks

Noorte osaluskogu tagab noortele võimaluse:

- **rääkida kaasa otsuste tegemisel, mis puudutavad noorte elu;**
- **omada võrdseid võimalusi täiskasvanutega; saada heaks kodanikuks;**
- **aktiivsemalt osaleda ühiskonnas ja ühiskondlikus elus;**
- **tutvuda demokraatia põhimõtetega**

Eesti Noorteühenduste Liit (ENL) koordineerib Eestis nii maakondlike noortekogude kui linna- ning valla noortevolikogude tööd.

Lisainfo: www.noortekogud.ee

Noortevolikogu

Noortevolikogu on valla- või linnavolikogu juures tegutsev nõuandev kogu, mille liikmed on noored ja kelle valivad ka noored ise. Kohaliku omavalitsuse **noortevolikogu** liikmeks võivad olla noored vanuses 13–26, kelle elukoht on registreeritud konkreetse omavalitsuse haldusüksuse territooriumil. Noortevolikogusse saavad kuuluda õpilasesinduste ja noorteühingute esindajad ning ka organiseerumata noored (noored, kes ei kuulu noorteorganisatsiooni või -gruppi). Noortevolikogu liikmete valimisel peab lähtuma demokraatlikkuse põhimõtetest.

2010. aasta alguses tegutses Eestis umbes 40 noortevolikogu ja 2011. aasta lõpuks lisandus juurde veel ligi 20 uut valla või linna noorte osaluskogu. Noortevolikogude ülesandeks on osaleda aktiivselt kodukoha töö ja elu arendamisel, volikogu istungitel, komisjonide töös ning esindada oma piirkonna noorte huve väljaspool kodukohta ja ka välismaal. Noortevolikogu analüüsib valla või linna pädevusse kuuluvaid noorteküsimusi ning teeb nende kohta ettepanekuid valla- või linnavolikogule ja - valitsusele.

Maakondlik noortekogu

Maakondlik noorte osaluskogu ehk **noortekogu** võimaldab noortel osaleda otsustusprotsessides ning kaitsta enda huvisid neid puudutavates valdkondades maakondlikul tasandil. Noortekogu annab võimaluse kaasa rääkida ja olla rohkem kaasatud otsuste tegemisse, mis puudutavad noorte elu, omada võrdseid võimalusi ning aktiivsemalt osaleda ühiskonnas ja ühiskondlikus elus. Noortekogu on sidevahend noorte ja maavalitsuse vahel.

Maakonniti täidavad noortekogud mõnevõrra erinevat rolli, näiteks peale igasuguste ürituste, foorumite, töötubade, heategevuslike kampaaniate jms kuuluvad noortekogude liikmed erinevatesse komisjonidesse ja nõukogudesse, mille kaudu püütakse noorte ideid ja mõtteid võimukandjateni viia ning teoks teha.

Olukord Ida-Virumaal

Kohalike omavalitsusi on väga erinevaid nii elanike arvu kui rahastuse võimaluste suhtes, mis tingib ka selle, et regioonide vahel on suured erinevused noorteorganisatsioonide struktuuri ja arvu suhtes. Ida-Virumaa on Eesti kirdepoolseim maakond, mis piirneb põhjast Soome lahega, idast Narva jõega ja lõunast Peipsi järvega.

Läbi viidud uuringud on näidanud, et Ida-Virumaa on maakond, kus kogu Eesti taasiseseisvumise perioodi jooksul on olnud töötus tunduvalt kõrgem kui Eestis keskmiselt, töökohti, aga ka kvalifitseeritud tööjõudu on puudu. Noorte registreeritud töötute osatähtsus ületab Ida-Virumaal märgatavalt Eesti keskmise taseme, ulatudes ligi veerandini töötute üldarvust (nt Ida-Virumaa noorte tööhõive probleemid 2000)

Ida-Virumaa arenguks on eriti oluline muuta maakond noortele atraktiivsemaks ning viia läbi olulisi struktuurilisi uuendusi, et tagada maakonna jätkusuutlikkus. Seetõttu peame oma projekti raames eriti oluliseks noorte osaluse tugevdamist Ida-Virumaal, et suurendada noorte seas motivatsiooni Ida-Virumaa arengut edendada.

Olulisi fakte Ida-Virumaa kohta:

Ida-Virumaa koduleht näitab, et kokku on maakonnas 22 kohalikku omavalitsust, neist 6 linna ja 16 valda. Ida-Virumaa on Eesti kõige linnastunum maakond - umbes 88% elanikest elab linnades. Kokku elab Ida-Virumaal 168656 inimest (seisuga 1.01.2010). Maakonnas tegutseb 49 üldhariduskooli, 61 koolieelset lasteasutust ja 3 kutseõppeasutust. Ida-Virumaa üldhariduskoolides õpib 15311 õpilast, seisuga september 2010.

Noorteseire aastaraamatu andmetel (2010) on noorte arvu poolest Ida-Virumaa Eesti maakondadest teisel kohal. Kokku elab seal 39000 noort.

Ida-Virumaal on olemas üksikud osaluskogud, aga nende tegevuse kohta ei ole kerge leida infot. ENLi initsiatiivil on loodud noortekogud.ee portaal, kuid seal ei ole kindlasti veel olemas kõiki andmeid. Mõned näited:

» **Kohtla- Nõmme Noortevolikogu**
» **Narva Noorteparlament** – www.noortek.ee
» **Jõhvi Noorteparlament** - www.johvinoored.blogspot.com
» **Ida-Virumaa Noortekogu** http://ivnoortekogu.blogspot.com/

IDA-VIRUMAA *CO-MANAGEMENT* STRATEEGIA 2012 - 2015

Projekti *„Co-management“* üheks põhieesmärgiks oli luua ümarlaudade ja dialoogisessioonide kaudu omavalitsuste esindajatega koostöös strateegiadokument, mis kajastab võimalikku teed efektiivse ja noori kaasava noortepoliitikani maakonnas ning noorte osaluse parandamiseni, noorte algatuste mõju tugevdamiseni ja noortele suunatud tegevuste efektiivsuse parandamiseni. Alleesmärgiks oli otsida optimaalsemaid dialoogivorme ja parimaid koostööpraktikaid ning luua efektiivne praktiline koostöö.

Valminud strateegia lõppvariant on leitav *„Co-management“* projekti kodulehel http://co-management.sscw.ee.

Strateegia

Antud käsiraamatusse on lisatud strateegia peamine osa: ülevaade välja töötatud strateegilistest lahendustest. Välja on selgitatud valdkonna üldine eesmärk ja eesmärgi saavutamise nimel kolm peamist tegevussuunda, mis nõuavad kohest tähelepanu. Samuti kuuluvad selle tegevussuuna alla peamised strateegilised väljakutsed ning esmased soovituslikud tegevused, mille kaudu on võimalik eesmärkide täitmisele lähemale jõuda.

Strateegiline eesmärk:

Kohaliku omavalitsuse struktuurid on avatud dialoogile noorte esindajatega, koostööle noorteühendustega ning noorte kaasamisele regionaalse arengu edendamiseks.

1. Tegevussuund: Noorte osaluskogude arvu suurendamine ja olemasolevate tugevdamine Ida-Virumaal

Ida-Virumaal on kokku 22 kohalikku omavalitsust, neist 6 linna ja 16 vallavalitsust. Vaid üksikute juures tegutseb noortevolikogu või noorteparlament.

Väljakutsed:

» Viia läbi uuring nende faktorite kohta, mis tagavad ühes linnas või vallas noortevolikogu olemasolu või mitteolemasolu ning töötamise.
» Uurida põhjalikult noorte hoiakuid ja käitumismustreid.
» Viia läbi Ida-Virumaal laiahaardeline infokampaania noorte ja kohalike omavalitsuste seas osaluse edendamise ja noorte ning kohalike omavalitsuste motiveerimise nimel.
» Leida koostööle eestvedaja ja ta koolitada.
» Omavalitsusliidu ja omavalitsuste kaasamine ja motiveerimine koostööd arendama.
» Maakonna noorte osaluskogude omavaheline koostöö nii regionaalsel kui maakonna tasandil.

Soovituslikud tegevused:

» Kohaliku omavalitsuse poolt teha noortevolikogude alast teavitustööd
» Seada sisse KOVi poolne ja KOVi noorte alaseid tegevusi kajastav sotsiaalse meedia olemasolu.
» Tunnustada aktiivseid noori stipendiumite jms kaudu
» Maakonna noorte osaluskogude vahel suurendada koostööd nii regionaalsel kui maakonna tasandil, et oma tegevuse kohta paremini infot levitada.
» Investeerida spordiklubidesse ja teistesse noorte vabaaja veetmise võimalustesse.

2. Tegevussuund: Kohaliku omavalitsuse koostöö koolidega ja haridussüsteemiga noorte aktiivsuse edendamise nimel

Kool on koht, kus noor inimene veedab suurema osa oma ajast. Kool kui teine kodu, on koht kus saab luua kodanikuaktiivsuse alast väärtussüsteemi ja edendada noorte aktiivsust.

Väljakutsed:

- Kohaliku omavalitsuste poolt oma haldusalasse kuuluvate koolide piirangute ja eeskirjade leevendamine. Eelkõige seda, mis puudutab kooli territooriumi kasutamist ja kooli õppekava ettekirjutusi.
- Ressursside võimaldamine mitteformaalse hariduse edendamiseks.
- Haldusalas olevate koolide õpilasesinduste toetamine ja kaasamine vallavalitsuse töösse.
- Koolide ja koolinoorte kaasamine omavalitsusüksuste tegevusse ning osalemine haldusalas olevate koolide üritustel.
- Avatus otsesele suhtlusele noortega.
- Noorte aktiivsuse võimaldamine läbi noorte motiveerimise.
- Ettevõtlikkuse arendamine koolides.

Soovituslikud tegevused:

- Teha küsitlusi ja uuringuid noorte arvamuse välja selgitamiseks.
- Luua iga omavalitsuse juurde vähemalt üks haridus- või noorsoonõunik, kelle poole noored saaksid pöörduda ja kelle tööülesandeks oleks ka noorte ideede arendamine ning toetuse ja nõu pakkumine.
- Seada sisse noortele suunatud projektikonkursid, kiirema menetluse ja selgete nõuetega.
- Reklaamida üritusi ja pakutavaid võimalusi – võtta eesmärgiks tagada infolevik kõigi õpilasteni kaasates ka sotsiaalse meedia.
- Suurendada tööpraktika võimalusi ja töövarjupäevade arvu aastas kuni neljani.

3. Tegevussuund: koostöö kodanikuühendustega, mittetulundusühenduste ja noorteühenduste kaasamine regionaalse arengu edendamisse.

Suur osa vabaühendusi tegutsevad kohalikul tasandil just regionaalse arengu edendamisega. Vabariigi Valitsus on heaks kiitnud Siseministeeriumi koostatud kontseptsiooni „Avalike teenuste delegeerimise suunad mittetulundusühendustesse“. Selline lepingutel põhinev koostöö on omavalitsustes suhteliselt levinud praktika, osavõtjate seas on ligi 60% omavalitsustest, kõige enam sotsiaal-, spordi-, kultuuri ja noorsootöövallas.

Väljakutsed:

» Tagada info levik nii eesti kui vene keeles
» Eestkoste ehk huvikaitse edendamine. MTÜd ja noorteühendused on väärtuslikud noorte küsimuste edendamisel kohalikul ja riiklikul tasandil.
» Luua kohalike omavalitsuste juurde regulaarsed dialoogiväljundid nagu kogukonna koostööfoorumid.
» Kohalikul tasandil tegutsevate noorteühenduste toetamine ja koostöö arendamine.
» KOV poolne rahastus noorte aktiivsuse edendamisele läbi kohalike mittetulundusühenduste.

Soovituslikud tegevused:

» MTÜd saavad korraldada suhtlemist ja eneseväljendust arendavaid koolitusi
» Korraldada projektikonkursse ja pakkuda koolitusi projektijuhtimise ja -kirjutamise kohta
» Korraldada laagreid ja ühisüritusi
» Noortekeskuste loomine igasse Ida-Virumaa asulasse ja nende tegevuse toetamine
» Seada sisse suhtlusteed noortega, mis kaasavad sotsiaalset meediat.

Selleks, et selles käsiraamatus pakutud informatsiooni ei jääks ainult teoreetilisele tasandile, on käsiraamatu lõpus praktiliste harjutuste osa. Need on suunatud nii noortele kui vanematele huvilistele ja sobivad näiteks abivahendiks temaatiliste seminaride läbiviimisel või s kui olete jõudnud oma kaasjuhtimise projekti planeerimises ja elluviimises õppetreeningu faasi ning soovite leida viise kuidas seda sisustada. Antud harjutused on osalejate aktiviseerimiseks ja motiveerimiseks ning pakuvad ka häid võimalusi projekti meeskonnas ühise keele leidmiseks.

1. TÄHEMÄNG

Palu igal grupiliikmel individuaalselt täita tabel mõistetega, mis seostuvad noorte osalusega. Iga tähe juurde mõelda sama tähega algav mõiste. Seejärel lase tähehaaval igal osalejal pakkuda mõiste.

N – .....
O – .....
O – .....
R – .....
T – .....
E – .....
O – .....
S – .....
A – .....
L – .....
U – .....
S – .....

2. POOLUSED

See harjutus on hea vahend erinevate uskumuste, hoiakute ja väärtustega tegelemiseks ning eneseteadlikkuse suurendamiseks.

a. Jaota ruum kaheks pooluseks: ühele poole kinnita sedel sõnadega „Olen nõus!“ ja teise seina sedel „Ei ole nõus!“
b. Koosta väited
c. Ütle ja lase valida poolus

d. Pooluse otstes moodusta väikesed alagrupid, kus nad leiavad koos argumente oma nõusoleku või mittenõusoleku tõestuseks
e. Poolused esitavad argumente vaheldumisi
f. Vahetada pooluseid ja lasta kogeda ennast vastasseisukohal olevana.

3. REASTUMISED

See on hea vahend välja selgitamaks ja teada saamaks, kuidas keegi suhtub olukorda. Vastupanudega toimetulemiseks sobiv vahend. Näita ruumis kujuteldava skaala otsmised kohad ja joon. Määra kus on maksimum ja miinimum ots. Kui ruumi on vähe võib sama asja kujutelda mallina ehk poolkerana.

4. KAMBAD

Eesmärk avada ennast ja saada teavet. Rühmad paigutuvad ruumis eraldi kohtadesse (näiteks nelja nurka). Näiteks:

» Milline inimene ma olen, kui mind võiks iseloomustada: antiik, renessanss, barokk, klassitsism, gooti, juugend, romaani, modernism, postmodernism
» Kui mind iseloomustaks mõni mütoloogiline tegelane: sõjamees, jumalkuningas, maag, armastaja.

Rühmad moodustavad väikese ringi ja räägivad sellest miks neile see meeldib. Kas võiks olla midagi, mis neile seal ei pruugi meeldida. Kujundavad ühise seisukoha ja ütlevad pärast ka teistele rühmadele.

5. KAARDID

Eesmärk: asendi tunnetus üldisemas mõttes ning väärtuste avamine ja esitlemine

» Kujuta ette mahaasetatuna valla/linna kaarti. Määrame praeguse asukohapunkti ja seejärel põhja-lõuna suuna. Paiguta ennast kaardile selle järgi, kus elad selles vallas/linnas/riigis? Milline on omavalitsuste roll Eestis?
» Kujuta ette Euroopa kaarti, maailma kaarti jne. Kui sul poleks mingeid, siis millise riigi keelt sa õpiksid veel? Kui sul on valida üks asi maailmas, mis on inimkätega loodud, siis mida sa vaataksid?

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Peace Child International. Co-Management: A Practical Guide „Seeking excellence in Youth Participation at a local level“

2. Eesti Noorteühenduste Liit „Noorte kaasamine ja osalus“ Käsiraamat http://noortekogud.ee/upload/file/NKde_kasiraamat_7MB.pdf

3. Council of Europe: Co-management pealehekülg http://www.coe.int/t/dg4/youth/coe_youth/co_management_en.asp

4. Ida-Virumaa On-line www.ida-virumaa.ee

5. Ida-Virumaa maakonnast http://www.ida-virumaa.ee/index.php?lang=est&sid=1287551599&anchor=no

6. OÜ Hansar, Eesti Sotsiaalmajandusliku Analüüsi Instituut Juhan Sillaste. (2000) Ida-Virumaa Noorte Tööhõive probleemid. http://www.eni.ee/?s=219&r=651

7. Noortekogud.ee. Noortekogude ja noortevolikogude portaal www.noortekogud.ee

8. Eesti Noorteühenduste Liit www.enl.ee

9. Noorteseire aastaraamat www.noorteseire.ee//aastaraamat

10. Sillamäe Lastekaitse Ühing www.sscw.ee

11. „Co-management projekt“ http://co-management.sscw.ee

MÄRKMED

Your Best Stay in Tallinn!

(+372) 630 0808 • hotelbooking@tallink.ee • www.hotels.tallink.com

Toila SPA Hotell

Sinu jaoks... iga ilmaga...

- TERVISEPAKETID
- LÕÕGASTUS- JA NÄDALAVAHETUSE PAKETID
- TERVISEUURINGUD
- SAUNAKESKUS TOILA TERMID PEREDELE
- AINULAADNE WELLNESS-KESKUS TÄISKASVANUTELE
- RESTORAN MIO MARE
- SEMINARIDE KORRALDAMINE
- SUVEHOOAJAL KÄMPING MÄNNISALU

LASTELE VABA AJA SISUSTAMINE MÄNGUDE JA TEGELUSTEGA!

Toila Spa Hotell
Ranna 12
41702 Toila

Info ja broneerimine
Tel 33 42 900
info@toilaspa.ee

Vaata rohkem www.toilaspa.ee

ISBN 978-9949-9288-0-4

http://co-management.sscw.ee

© Sillamäe Lastekaitse Ühing & Peace Child Eesti